

ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ, ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅಂಶಗಳು: ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ ಸುರೇಶ ಎಸ್¹

ಪೀಠಿಕೆ

ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯು ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಕರ್ನಾಟಕದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಇನ್ನಿತರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಮಹತ್ವ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಪೊನ್ನಾಟ, ಗಂಗ, ಚೋಳ, ಪಾಂಡ್ಯ, ಪಲ್ಲವ, ಚಾಲುಕ್ಯ, ಹೊಯ್ಸಳ, ವಿಜಯನಗರ, ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಹೈದರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಮುಂಬೈ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯವು ಅನ್ಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಮತ್ತು ಭಾಷಿಗರ ಪ್ರಭಾವ ಕಡಿಮೆಯನ್ನಬಹುದು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯು 505 ಗ್ರಾಮಗಳು 5 ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಇಲ್ಲಿ ಹರದರು (ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು) ಅನೇಕ ಊರುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ನಿದರ್ಶನಗಳಿವೆ. ಹರದನಹಳ್ಳಿ ಇದು ಇಂದಿಗೂ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದು, ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಅನೇಕ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಾಮಗಳು ಇಂದಿಗೂ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ವಿದೇಶಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಕೂಡ ಗಣಿಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತೆರಕಣಾಂಬಿ, ಉಮ್ಮತ್ತೂರು, ಹನೂರು, ಹೊನ್ನೂರು, ಯಳಂದೂರು, ಕುದೇರು ಪ್ರಮುಖವಾದವುಗಳಾಗಿವೆ.

ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತಮಿಳುನಾಡು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರಾಜ್ಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಇಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 25,000 ಶಾಸನಗಳು ಪತ್ತೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸು.15,000 ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೈಸೂರಿನ ದೊರೆ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ್‌ರವರು ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಕ್ರಮವಹಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿನ ಅನೇಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿಚಾರಗಳು ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಶಾಸನಗಳು ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಧಿಸುವ ನೀಲಗಿರಿ ಪ್ರದೇಶದ ದಟ್ಟವಾದ ಗಿರಿ ಶಿಖರಗಳು ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಬಣ್ಣದ ಫಲವತ್ತಾದ ಮಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಜನ ವಸತಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮೈದಾನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಆಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಪುರಾತನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕುರುಹುಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮಲೈಮಹದೇಶ್ವರ, ಹಿಮವದ್ ಗೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿ,

¹ ಸಂಶೋಧಕರು, ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು-570006

ಬಿಳಿಗಿರಿರಂಗನ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದು, ಕಾವೇರಿ, ಕಪಿಲಾ, ಸುವರ್ಣಾವತಿ, ಚಿಕ್ಕಹೊಳೆ, ಎಣ್ಣೆಹೊಳೆ, ಪಾಲಾರ್, ಗುಂಡ್ಲುಹೊಳೆಗಳು ಪ್ರಮುಖ ನದಿ ನೀರಿನ ಮೂಲಗಳಾಗಿವೆ. ಇದರಿಂದ ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜಲಾನಯನ ಮತ್ತು ಫಲವತ್ತಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ತನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಳಿತು ಮತ್ತು ಕೆಡುಕುಗಳೊಡನೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂದು ಉಪಿಂದರ್‌ಸಿಂಗ್ ರವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಚಾಮರಾಜನಗರ ಪ್ರಾಂತ್ಯವು ವಿವಿಧ ರಾಜಮನೆತನಗಳ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೆರೆ ಕಾಲುವೆಗಳು, ದೇವಾಲಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಭೂದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅರಿಕುತಾರ, ಅಗರ, ಮಾಂಬಳ್ಳಿ, ಕೆಲಸೂರು, ತೆರಕಣಾಂಬಿ, ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆ, ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲ, ಉಮ್ಮತ್ತೂರು ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಬಂಧಕಾರರು ಪಾರುಪತ್ತೇಗಾರೆಂಬ ಮತ್ತು ಚೋಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ 'ನಗರತ್ತಾರರೆಂಬ' ಆಡಳಿತ ವರ್ಗಗಳಿದ್ದವು. ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಗುತ್ತಿಗೆ, ಭೋಗ್ಯ, ವಾರ, ಗೇಣಿ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ಶಾಸನಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ, ಗುತ್ತಿಗೆ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಗುತ್ತಿಗೆ, ಜಮೀನು ಗುತ್ತಿಗೆ, ಸುತ್ತಗುತ್ತಿಗೆ ಎಂಬ ವಿಧಗಳಿದ್ದವು. ಗುತ್ತಿಗೆ ಎಂದರೆ ಸ್ವಂತ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಕಾಲಾವಧಿಗೆ ನಗದು ಅಥವಾ ಧಾನ್ಯಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿಕೊಡುವುದಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.1527ರ ದಾಸನೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಗುತ್ತಿಗೆಯಾಗಿ 40 ವರಹಗಳಿಗೆ ನೀಡಿರುವುದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.14ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯದ ಭಂಡಾರದಿಂದ ರೈತರಿಗೆ ಸಾಲವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು 150 ಗದ್ಯಾಣ ಹೊನ್ನಿಗೆ ಬರುವ ಬಡ್ಡಿಯಿಂದ ರಾಮನಾಥ ದೇವರಿಗೆ ನಿತ್ಯ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ಪೂಜೆ-ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹಾರಾಜರು ಒಪ್ಪಿ ಶಾಸನ ಬರೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳು ಇಲ್ಲಿನ ಆರ್ಥಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿವೆ.

ಆರ್ಥಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸಾಯದ ಪಾತ್ರ ಪ್ರಮುಖವಾದುದು. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದಾದರೆ ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದು ಹಾಗೂ ಹೇರಳವಾದ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಒಟ್ಟು 5,69,901 ಎಕರೆ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಹೊಂದಿದ್ದು, 2,75,610 ಎಕರೆ ಅರಣ್ಯವಿದ್ದು 1,91,028 ಎಕರೆ ಭೂಮಿ ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯ ಭೂಮಿಯಾಗಿದೆ. ಶೇ.70ರಷ್ಟು ಭೂಭಾಗ ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಬೇಸಾಯ ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ಕೃಷಿ ಕಾಲೇಜಿನ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಯಾವುದೇ ಮಳೆ ಆರಂಭ ಈ ನೆಲದಿಂದಲೇ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಅದರಿಂದ ಶೇ.80ರಷ್ಟು ಜನರು ಕೃಷಿಯ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಫಲವತ್ತಾದ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಬೆಳೆಗಳಾದ ರಾಗಿ, ಭತ್ತ, ಸಜ್ಜೆ, ಮುಸುಕಿನಜೋಳ, ಹುರುಳಿ, ನೆಲಗಡಲೆ, ಸೂರ್ಯಕಾಂತಿ, ಹರಳು, ಅಗಸೆ, ಎಳ್ಳು, ಹುಚ್ಚೆಳ್ಳು, ಬಾಳೆ, ಮಾವು, ಟಮೋಟ, ಬದನೆ, ಈರುಳ್ಳಿ, ತೊಗರಿ, ಉದ್ದು, ತೆಂಗು, ಅಡಿಕೆ, ಅಲಸಂದೆ, ರೇಷ್ಮೆ ಮುಂತಾದ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀಗಂಧ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗೂ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಿದ ರಾಜಮನೆತನಗಳು ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಕೆರೆ ಮತ್ತು ಕಾಲುವೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. 1800ರ ವೇಳೆಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ ಪ್ರಾನ್ಸಿಸ್ ಬುಕಾನನು ಇಲ್ಲಿನ ಮಣ್ಣಿನ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾ ಕೆರೆ ಕೆಳಗಿನ ಭೂಮಿ

ಭಿತ್ತಿ ಬೆಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಕೆರೆಯ ನೀರನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಬೆಳೆಯುವ ಫಸಲನ್ನು ವೈಶಾಖದ ಫಸಲೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೂ ವಿಂಗಡಣೆ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು ಕೊಳಗದ ಗದ್ದೆ, ವಳಿಮರ ಗದ್ದೆ, ಕೆರೆ ಹಿಂದಿನ ಗದ್ದೆ, ಕಪ್ಪುಮಣ್ಣಿನ ಗದ್ದೆ, ಜೀರಿಗೆಮೇಡು ಗದ್ದೆ, ಸಲಗೆಗದ್ದೆ ಎಂದು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಗೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ರೈತಾಪಿ ಸಮುದಾಯದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಕಾರ್ತಿಕ ಮತ್ತು ವೈಶಾಖದ ಬೆಳೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ವರ್ತಕರು

ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಗತಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯವು ಹೆಚ್ಚು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದು ಚಾಮರಾಜನಗರ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹರದರು ಅಂದರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಅನೇಕ ಊರುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ನಿರ್ದೇಶನಗಳಿರುವುದು ಅನೇಕ ದಾಖಲೆಗಳಿಂದ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಹರದನಹಳ್ಳಿ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಊರನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸೇಲಂ, ಕೊಯಮತ್ತೂರು, ಮಧುರೈ ಸತ್ಯಮಂಗಲ, ಇನ್ನಿತರ ಕಡೆಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಇಲ್ಲಿನ ವಿಳೈದಲೆ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿತ್ತು. ಮಧುರೈನ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ತಮಿಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ “ಹರದನಹಳ್ಳಿ ವೆತ್ತಲಾಕಾರನ” ಎಂದು ನಾಮಫಲಕ ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. 1330ರ ವೇಳೆಗೆ ಹರದನಹಳ್ಳಿಯು ವಾಣಿಜ್ಯ ನಗರವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿನ ಪಾಳೇಗಾರ ರಂಗನಾಯಕನು ಊರ ಸುತ್ತ ಕೋಟೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದನು. ಇಲ್ಲಿ ಹೈದರಾಲಿ, ತಾಂಜಾವೂರಿನ ನಾಯಕರು ಮತ್ತು ಮರಾಠರ ನಾಣ್ಯಗಳು ಸಿಕ್ಕಿವೆ. ಈ ಊರಿಗೆ ವಾಣಿಜ್ಯಪುರ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಇತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 32 ಕಲ್ಲಿನ ಮತ್ತು 2 ತಾಮ್ರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹರದನಹಳ್ಳಿ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿವೆ. ಇಲ್ಲಿನ ವರ್ತಕರು ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಾಗುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕ್ರೋಡೀಕರಿಸಿ ನೆರೆಯ ಕೇರಳ, ತಮಿಳುನಾಡು, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಹಾಗೂ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ನಡುವೆ ನಿರಂತರ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ 24 ತೆಲಗುಶೆಟ್ಟರು ಇಂದಿಗೂ ಕೂಡ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಾರ ವೃತ್ತಿಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆರ್ಥಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಜವಳಿ, ಆಭರಣ, ಸೌಂದರ್ಯವರ್ಧಕ, ಗ್ರಾನೈಟ್ ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಡಿಕೆ, ಏಲಕ್ಕಿ, ಮೆಣಸು, ರಬ್ಬರ್ ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಆಮದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಬಟ್ಟೆ ನೇಯ್ಗೆಗಾರರು ಹತ್ತಿ ಮತ್ತು ಹತ್ತಿನೂಲುನ್ನು ಧಾರವಾಡದಿಂದ ಆಮದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಬುಕಾನನ ಪ್ರಕಾರ ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದ ಟಿ.ನರಸೀಪುರ, ಸೋಮನಾಥಪುರ, ಅರಿಕುತಾರ, ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆ, ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲ, ಉಮ್ಮತ್ತೂರು, ತ್ರಿಯಂಭಕಪುರ, ತೆರಕಣಾಂಬಿಗಳು ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು. ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಂತರಿಕ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಆಧಾರಿತ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಅಂಗಡಿ, ಸಂತೆಪೇಟೆಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ಥಳೀಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಾರದ ಸಂತೆಗಳು ಪಟ್ಟಣ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತೆಪೇಟೆಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು.

ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಗುಡಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಸಂತೆಗಳಿಗೆ ಸಾಗಣೆ ಮಾಡಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಉದಾ: ಕುಂಬಾರರು, ಬಡಗಿಗಳು ಮತ್ತು ಇತರರು ಸಂತೆಯಿಂದ ಸಂತೆಗೆ ತೆರಳಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಬದುಕು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಭತ್ತ, ರಾಗಿ, ಜೋಳ, ಬೆಲ್ಲ, ಸಕ್ಕರೆ, ಸಾಂಭಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು ತರಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತಿತರ ವಸ್ತುಗಳು ವ್ಯಾಪಾರ ಸರಕು ಸರಂಜಾಮುಗಳಾಗಿದ್ದವು. 11ನೇ ಶತಮಾನದ ಕಂದೇಗಾಲದ ತಮಿಳು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಐದನೂರು ದೇಶಿ ಮತ್ತು ನಾನಾದೇಶಿ ಎಂಬ ವರ್ತಕರ ಸಂಘವೊಂದರ ಹೆಸರು ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.1277ರ ಹಳೇ ಆಲೂರಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅರ್ಕೆಶ್ವರ ದೇವರ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಗದ್ದೆ, ತೋಟ ಮುಂತಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ತೆರಿಗೆರಹಿತವಾಗಿ ತೆಳ್ಳರು ಎಂಬ ವರ್ತಕ ಸಮುದಾಯದವರು ನೀಡಿದ್ದರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. ಎಣ್ಣೆಗುಂಬ ಶಾಸನ ಕ್ರಿ.ಶ.1110ರ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಚೋಳರ ಕುಲೋತ್ತಂಗನ ಆಡಳಿತದ ಮಠ, ಪುಲುವರಿ, ವೆಟ್ಟುವರಿ ಇತ್ಯಾದಿ ತೆರಿಗೆ ಬಗ್ಗೆ ತಮಿಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರವಿದೆ. ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ಗದ್ಯಾಣ, ಹೊನ್ನು, ಕಳಂಜು, ಹಾಗ, ಪಣ ಇನ್ನು ಮುಂತಾದ ನಾಣ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಯಳಂದೂರಿನ 2ನೇ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ವ್ಯಾಪಾರದ ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಸಂಭಂದಿಸಿದಂತೆ ಕೆಲವು ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. ಉದಾ: ಆನೆಗೆ ಒಂದು ಗದ್ಯಾಣ, ಓಂಟಿಗೆ ಅರ್ಧ ಗದ್ಯಾಣ, ಕುದುರೆಗೆ ಕಾಲು ಗದ್ಯಾಣ ಎಂದು ನಮೂದಿಸಿದೆ. 3ನೇ ನರಸಿಂಹನ ಕಾಲದ ಚಾ.ನ.318 ಸಾಗಡೆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಆ ಗ್ರಾಮದ ಕೇಶವ ದೇವಾಸ್ಥಾನದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಕಂಬಕ್ಕೆ ಒಂದು ಗದ್ಯಾಣ ವೆಚ್ಚ ತಗುಲಿದೆ ಎಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.1492ರ ತ್ರಿಯಂಭಕಪುರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಮ್ಮತ್ತೂರಿನ ಶ್ರೀ ವೀರನಂಜರಾಯ ಮಹಾಪ್ರಧಾನಿ ದೇವರಾಯನ ಮಗ ಪರ್ವತಯ್ಯನು ಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಕೆರೆಯೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ತ್ರಿಯಂಭಕ ದೇವರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಟ್ಟ ವಿವರವಿದೆ.

1569ರ ಸೋಮಸಮುದ್ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಮ್ಮತ್ತೂರಿನ ಮಹಾ ಅರಸ ಉಯ್ಯಂಬಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸೋಮ ಸಮುದ್ರವೆಂಬ ಕೆರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು ನಂತರ ಅರಿಕುತಾದ ವೀರಭದ್ರನಾಯಕನ ಮಗ ಬಾಳ ಲೋಕ ನಾಯಕನು ಆ ಕೆರೆಯನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಸಿದ ವಿವರವಿದೆ. 16ನೇ ಶತಮಾನದ ಬಂಡಿಗರೆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ನಂದ್ಯಾಲರ ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರ ತಿಮ್ಮಯ್ಯದೇವ ಮಹಾರಸನ ಕಾರ್ಯಕರ್ತನಾದ ವೆಂಗಳ ರಾಜಯ್ಯನು ದಿವ್ಯಲಿಂಗ ಶ್ರೀ ಅಣೀಲೇಶ್ವರ ದೇವರ ಅಂಗಭೋಗಕ್ಕೆ ಅಡಿಕೆ ತೋಟವನ್ನು ದಾನ ಕೊಟ್ಟ ವಿವರವಿದೆ. ಬಿಳಿಗಿರಿರಂಗನ ಬೆಟ್ಟದ 1667 ರ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಡ ರಾಜ ತಿರುಮಲೆ ನಾಯಕನ ಕುಮಾರ ಮುದ್ದುರಾಜಯ್ಯನು ಬಿಳಿಗಿರಿರಂಗನಾಥನಿಗೆ ಮಹಾನವಮಿಯ 10 ದಿನದ ಸೇವೆಗೆ 30 ವರಹದ ಬಡ್ಡಿ ಹಣದಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವಂತೆ ದಾನ ಕೊಟ್ಟ ವಿವರವಿದೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ

ಹೀಗೆ ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರ ಹಾಗೂ ವಾಣಿಜ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಅಪಾರ ಕೊಡುಗೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರ ಅಂಶಗಳು ಚರಿತ್ರೆಯ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ಎಪಿಗ್ರಫಿಯಾ ಕರ್ನಾಟಕ. ಸಂ.5.
- ಎಪಿಗ್ರಫಿಯಾ ಕರ್ನಾಟಕ. ಸಂ.3. ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆ. ಪು.ಸಂ.154.
- ಎಪಿಗ್ರಫಿಯಾ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂ.4 ಬಂಡೆಗೆರೆ. ಚಾಮರಾಜನಗರ ತಾಲೂಕು. ಶಾಸನ. ಸಂ.234. ಪು.ಸಂ.143.
- ಎಪಿಗ್ರಫಿಯಾ ಕರ್ನಾಟಕ. ಸಂ.4. ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಚಾಮರಾಜನಗರ ತಾಲೂಕು. ಸೋಮಸಮುದ್ರ. ಶಾ.ಸಂ.405. ಪು.ಸಂ.265.
- ಭಾನುಮತಿ. ವೈ.ಸಿ. (1985). ಏಕೋರಾಮೇಶ್ವರಪುರ. ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು.
- ಬುಕಾನನ್. (1999). ಎ ಜರ್ನಿ ಫ್ರಂ ಮದ್ರಾಸ್ ಥ್ರೂ ದ ಕಂಟ್ರೀಸ್ ಆಫ್ ಮೈಸೂರ್ ಕೆನರಾ ಅಂಡ್ ಮಲಬಾರ್. ಏಷಿಯನ್ ಎಜುಕೇಷನಲ್ ಸರ್ವೀಸಸ್, ನ್ಯೂಡೆಲ್ಲಿ. ಸಂ.11. ಪು.ಸಂ.165.
- ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ವರದಿ. ಜಿಲ್ಲಾ ಸಾಂಖ್ಯಿಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಕಛೇರಿ, ಚಾಮರಾಜನಗರ.
- ಮಲೆಯೂರು ಗುರುಸ್ವಾಮಿ. (2007). ಹೊನ್ನುಹೊಳೆ. ಚಾಮರಾಜನಗರ. ಪು.ಸಂ.3-4
- ಮಂಜುಳ.ಎನ್. (2017). ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ. ಮೈಸೂರು. ಪು.ಸಂ.5-11.
- ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ. ಬಿ. (2020). ಹರದನಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ.
- ಉಪಿಂದರ್‌ಸಿಂಗ್. (2015). ಎ ಹಿಸ್ಟರಿ ಆಫ್ ಏನ್ಲಿಯಟ್ ಅಂಡ್ ಅರ್ಲಿ ಮಿಡೀವಲ್ ಇಂಡಿಯಾ. ನ್ಯೂಡೆಲ್ಲಿ. ಪು.ಸಂ.2-9.